

Ενότητα 11^η

Ραψωδία ζ, στίχοι 139-259

Δομή

- **στ. 139-159** → Παρέμβαση της Αθηνάς και ξύπνημα του Οδυσσέα από τις γυναικείες φωνές
- **στ. 160-184** → Εμφάνιση του Οδυσσέα στην Ναυσικά και στις υπηρέτριές της
- **στ. 185-224** → Ικετευτικός λόγος του Οδυσσέα προς την Ναυσικά
- **στ. 228-259** → Θετική απάντηση της Ναυσικάς και οδηγίες προς τις υπηρέτριες

Θέματα

- **Η τραγική κατάσταση του ναυαγού Οδυσσέα**
- **Οι ρητορικές ικανότητες του Οδυσσέα**
- **Ο χαρακτήρας και η συμπεριφορά της Ναυσικάς**
- **Ο θεσμός της ικεσίας**
- **Η θέση της γυναίκας, η οικογένεια και ο γάμος στην ομηρική κοινωνία**

Σχόλια

- Σε αυτό το σημείο της *Οδύσσειας* (Ραψωδία ζ) βλέπουμε τον κεντρικό ήρωα Οδυσσέα να έχει φτάσει στο πιο απελπιστικό σημείο των περιπετειών του (βρίσκεται ναυαγός, μόνος του, γυμνός, χωρίς υπάρχοντα, ταλαιπωρημένος και νησιτικός σε έναν άγνωστο για αυτόν τόπο). Έχει φτάσει στα όρια της επιβίωσης και αναγκάζεται να ζητήσει ικετευτικά βοήθεια περίπου σαν ζητιάνος από όποιον βρει μπροστά του (εδώ τυχαίνει να είναι η Ναυσικά). Η κατάσταση αυτή για έναν βασιλιά, μεγάλο στρατηγό και κατακτητή της Τροίας, όπως είναι ο Οδυσσέας, είναι τραγική και ταπεινωτική. Ο Όμηρος θέλει με αυτή την κατάντια του Οδυσσέα να μας κάνει να τον λυπηθούμε, να τον συμπαθήσουμε αλλά και να τον θαυμάσουμε (για την ατελείωτη αντοχή του και για το αγωνιστικό του πνεύμα).
- Παρά την άθλια κατάσταση στην οποία βρίσκεται, ο Οδυσσέας βρίσκει τις δυνάμεις, την υπομονή αλλά και το καθαρό μυαλό ώστε να εκφωνήσει έναν εντυπωσιακά οργανωμένο και μεγάλο λόγο προς την Ναυσικά. Ο λόγος του Οδυσσέα έχει άριστη δομή (αρχή-μέση-τέλος) και κατάλληλο ύφος (ευγενικό, κολακευτικό, προσεκτικό), ενώ και τα επιχειρήματα είναι έτσι οργανωμένα και διατυπω-

μέννα (πρώτα εγκωμιάζει την ομορφιά της Ναυσικάς, έπειτα εκθέτει τα προβλήματά του, στη συνέχεια ζητάει βοήθεια, στο τέλος κάνει ευχές για την Ναυσικά) ώστε να επιτύχει το επιθυμητό αποτέλεσμα (να κερδίσει τη συμπάθεια και να πάρει βοήθεια) χωρίς να φανεί υπερβολικός ή ενοχλητικός. Με αυτόν τον λόγο ο Όμηρος παρουσιάζει ένα ακόμη βασικό χαρακτηριστικό του Οδυσσέα για το οποίο ήταν φημισμένος, την ρητορική του ικανότητα, δηλαδή την ικανότητά του να μιλάει πειστικά και όμορφα ανά πάσα στιγμή (κάτι που προφανώς σχετίζεται με την βασική ιδιότητά του, την εξυπνάδα του). Ο λόγος του Οδυσσέα μάλιστα φαίνεται ακόμη πιο εντυπωσιακός, καθώς έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την άθλια σωματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται (αντίθεση σώματος-πνεύματος).

- Η πριγκίπισσα Ναυσικά παρουσιάζεται σε αυτή την Ενότητα με έναν απόλυτα θετικό τρόπο από τον Όμηρο. Είναι το καταλληλότερο πρόσωπο που θα μπορούσε να συναντήσει ο Οδυσσέας σε αυτή την τραγική στιγμή της ζωής του. Με τα λόγια της και με τη συμπεριφορά της φανερώνει μία εξαιρετική ανατροφή και έναν αξιοθαύμαστο χαρακτήρα (ευγενική, ψύχραμη, θαρραλέα, ετοιμόλογη, ευσεβής, πονόψυχη, ειλικρινής), αποτελώντας έτσι έναν πειρασμό αλλά και μία ευκαιρία για τον Οδυσσέα (λόγω και της ομορφιάς της) συγκριτικά με την αβέβαιη κατάσταση που τον περιμένει στην Ιθάκη. Η Ναυσικά γίνεται έτσι ένα από τα πιο συμπαθητικά και γοητευτικά πρόσωπα της *Οδύσσειας*.
- Στην ενότητα αυτή αναδεικνύεται ένας βασικός θεσμός της αρχαίας ελληνικής θρησκείας και κοινωνίας (πολιτιστικό στοιχείο), η **ικεσία**, που αποτελούσε σε αρκετές περιπτώσεις την τελευταία ελπίδα για έναν άνθρωπο. Ο Οδυσσέας μέσα στην απόγνωση του σκέφτεται να αξιοποιήσει την προστάσια που παρέχει αυτός ο θεσμός, αλλά δεν πραγματοποιεί το ακριβές τυπικό τελετουργικό της ικεσίας, φοβούμενος τις αντιδράσεις της Ναυσικάς (δεν την ακουμπάει, αλλά λέει απλώς από απόσταση ότι είναι ικέτης). Τελικά η Ναυσικά τον αποδέχεται παρ' όλα αυτά ως ικέτη, κάνοντας αναφορά στον προστάτη των ικετών, τον Ικέσιο Δία. Αυτός ο θεσμός θα χρησιμοποιηθεί και σε άλλα σημεία της *Οδύσσειας*, αλλά όχι πάντα με θετικό αποτέλεσμα για τον ικέτη (π.χ. στην «Μνηστηροφονία», στην Ραψωδία χ).
- Στην Ενότητα αυτή κυρίως μέσα από τα λόγια του Οδυσσέα προς την Ναυσικά προβάλλονται βασικές αντιλήψεις της ομηρικής κοινωνίας για την γυναίκα, για την οικογένεια και για τον γάμο. Στο πλαίσιο της πατριαρχικής-ανδροκρατούμενης κοινωνίας η γυναίκα παρουσιάζεται να έχει ως προορισμό κυρίως τον γάμο και την μητρότητα, ενώ φαίνεται ότι είναι απόλυτα εξαρτημένη από τον πατέρα της, τα αδέρφια της και τελικά τον σύζυγό της (κάτι που μας θυμίζει πολύ την εικόνα της Πηνελόπης στην Ραψωδία α). Παράλληλα, ο γάμος και η οικογένεια προβάλλονται ως πολύ υψηλές αξίες και ως κορυφαία γεγονότα για την ζωή ειδικά των νέων γυναικών. Τέλος, τονίζεται η αγάπη και το ειρηνικό πνεύμα που πρέπει να χαρακτηρίζουν έναν γάμο, ώστε να μπορεί να θεωρηθεί ευτυχισμένος, άρα αποδεκτός και επιτυχημένος από το κοινωνικό σύνολο της εποχής εκείνης.